

Voedselveldjes voor de Zomertortel

Aanbevelingen voor aanleg en beheer

Disclaimer

Het advies in deze folder over de aanleg en het beheer van 'voedselveldjes' voor de zomertortel is gebaseerd op onze huidige kennis en expertise over de soort en op onderzoek dat in 2021-2023 in Zeeland is uitgevoerd. Ons begrip over de ecologie van de zomertortel ontwikkelt zich voortdurend. Hoewel uit het Zeeuwse onderzoek bleek dat voedselveldjes af en toe door gezenderde zomertortels werden bezocht, en ook voor veel andere zaadeters een bron van voedsel waren, is de daadwerkelijke bijdrage van voedselveldjes aan de bescherming van de zomertortel nog onduidelijk.

Daarnaast is het belangrijk om te bedenken dat het onderzoek waarop dit advies is gebaseerd, is uitgevoerd op Walcheren, Zeeland, een gebied met een voornamelijk zware klei. Bij aanleg van voedselveldjes op andere grondsoorten zullen onderstaande aanbevelingen mogelijk enige aanpassing behoeven.

Voordat u begint

De voedselveldjes die tijdens het onderzoek in Zeeland zijn aangelegd, ontwikkelden zich allemaal anders door factoren zoals voorgaand landgebruik en geteelde gewassen, bodemtype, weersomstandigheden en beheer. Op basis van bevindingen uit het Zeeuwse onderzoek in 2021-2023, zijn *onderstaande aanbevelingen bedoeld als een vertrekpunt* voor eenieder die het voedselaanbod voor zomertortels in een gebied wil verhogen.

Bij het kiezen van een mengsel en het beheerplan, moet elk perceel afzonderlijk worden beoordeeld met betrekking tot bovengenoemde factoren en de beschikbaarheid van machines voor uitvoeren van het beheer. Regelmatige controles van april tot juli, ongeveer elke vier tot zes weken, zijn nodig om ervoor te zorgen dat het beheer het gewenste effect heeft en de voedselveldjes zo veel mogelijk aansluiten bij de behoeften van de zomertortel.

Om de kans op succes te vergroten, moeten landeigenaren/beheerders zich vooraf goed op de hoogte stellen van de behoeften van zomertortels en hoe goed foerageerhabitat voor zomertortels eruit hoort te zien. Nog beter is het als ze vooraf van experts voorlichting krijgen over het herkennen en beoordelen van geschikt foerageerhabitat en over het uit te voeren beheer. Verdere begeleiding inclusief veldbezoeken gedurende het groeiseizoen is ook onontbeerlijk. Na verloop van tijd zal dit landeigenaren/beheerders helpen om onafhankelijke beslissingen te nemen over de timing van het beheer.

Foto: cameraval foto van zomertortel onderzoek in Zeeland, Nederland

Locatiekeuze

- Bij voorkeur op een afstand van minder dan 300 meter van territoria van de zomertortel (Operation Turtle Dove, VK)
- In de buurt van hagen en bomen van elke hoogte, maar met open kruinen of met kale/dode takken
- Perceel of strook van elke grootte voldoet – locatie en geschikte vegetatiestructuur van het voedselveldje zijn belangrijker dan de grootte

Zaadmengsel

Het hieronder weergegeven mengsel laat enige flexibiliteit toe voor aanpassingen. Geschikte soorten dienen laagblijvend te zijn. Sommige soorten, zoals hopklaver, gewone spurrie en winterpostelein, produceren al vroeg in het voorjaar zaden als ze in de voorgaande herfst worden gezaaid. Een eenvoudig mengsel van slechts 4 of 5 laagblijvende, vroeg zaad zettende soorten is vermoedelijk net zo geschikt als een mengsel met meerdere soorten.

Voedselveldjes moeten minst om de twee jaar opnieuw worden ingezaaid. Voedselveldjes moeten bij voorkeur meerdere jaren op dezelfde locatie blijven liggen.

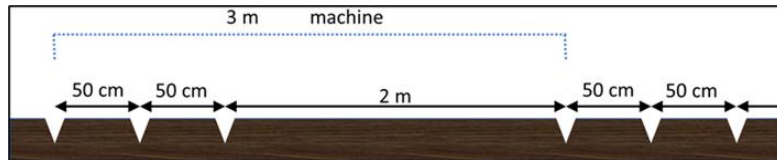
Soort	Gewichts-%	Min/max (%)	Opmerkingen voor aanpassingsdoeleinden – gebaseerd op ervaringen in Zeeland, NL (kleigrond)
Vlinderbloemigen (laag groeiend)			
Hopklaver	15	10-40%	Goede soort
Gewone rolklaver	10	0-30%	Goede soort, vrij laagblijvend
Kleine klaver	15	0-40%	Goede soort, vrij laagblijvend
Witte klaver	7	0-10%	Kan dominant worden
Vlinderbloemigen (hoog groeiend)			
Rode klaver	3	0-5%	Kan dominant worden; hoger dan andere vlinderbloemigen
Wikke (<i>Vicia sativa</i> var. <i>Nigra</i>)	5	5-10%	Kan dominant worden; hoger dan andere vlinderbloemigen - subsp. nigra is iets minder hoog en dominant
Bodembedekkers			
Boekweit	10	5-20%	Goede soort
Huttentut	10	5-20%	Goede soort
Pioniers/eenjarigen (laag groeiend)			
Gewone spurrie	10	5-20%	Goede soort, vroeg zaadzettend.
Winterpostelein	5	0 – 20%	Slechte opkomst in voedselveldjes op kleigrond. Zou beter kunnen aanslaan op leem- en zandgrond.
Gewone duivenkervel	5	0-20%	Slechte opkomst in voedselveldjes op kleigrond.
Akkerviooltje	5	0-15%	Slechte opkomst in voedselveldjes op kleigrond.

Zaaimethode

Zaaidichtheid: 5 kg/ha

Zaaitijdstip: Herfst – elk 2de jaar

Zaaiwijze: Maak vóór het zaaien een vals zaaibed om ongewenste onkruiden te onderdrukken. Zaai vervolgens 3 rijen met 50 cm tussenruimte, gevolgd door een strook van 2 meter die niet wordt ingezaaid (zie figuur).

Tijdens het groeiseizoen zullen veel wilde (spontane) plantensoorten verschijnen in de niet-ingezaaide/gefreesde stroken. Tijdens het onderzoek in Zeeland kwamen perzikkruid, knopkruid, straatgras en kamille in bijna alle voedselvelden voor. Veel van deze planten produceren zaden die prima geschikt zijn voor zomertortels. Het beheer moet ervoor zorgen dat de spontane soorten niet te hoog en dicht groeien en het ingezaaide mengsel gaan overwoekeren.

Beheer

Beheerdoel: wat hebben zomertortels nodig?

Zomertortels eten (bijna) uitsluitend zaden. Ze zoeken naar voedsel op de grond ('bodemfoerageerder'), op plekken met een lage, ijle en zadenrijke vegetatie.

Aandeel kale tussen 30% en 60% - zomertortels kunnen niet door een dichte vegetatie lopen, maar hebben kale/open plekken nodig om doorheen te bewegen.

Vegetatie hoogte in het veldje gemiddeld niet hoger dan 20 cm – dit stelt de zomertortels in staat om de omgeving in de gaten te houden en geven hen zo een gevoel van veiligheid. Het zorgt er ook voor dat onrijpe zaden in de vegetatie vanaf de grond bereikbaar zijn. Plaatselijk mag de vegetatie hoger zijn, maar alleen als er ook voldoende kale grond is, zodat het geheel een 'open' aanblik heeft.

Beschikbaarheid van zaden - zaden, zowel van het ingezaaide mengsel als van spontane onkruiden, hebben tijd nodig om zich te ontwikkelen en af te rijpen, en moeten gemakkelijk bereikbaar zijn voor foeragerende tortels.

Beheer Methode

- *Regelmatig en tijdig* beheer is nodig vanaf midden-april tot midden-augustus!
- Wanneer gebruik wordt gemaakt van ondiep (rotorkop)eggen, frezen of schoffelen, is beheer elke 4 tot 6 weken vereist.
- Bij maaien (niet aangeraden) is beheer elke 2 tot 3 weken vereist.
- Elke ronde dient in een *andere richting* uitgevoerd te worden (details hieronder).

	april		mei				juni				juli				aug	
Week	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31
Beheerronde	Ronde 1				Ronde 2					Ronde 3					Ronde 4 - Eind	

Aanbevelen beheersplan

Foto's: geschikt foerageerhabitat is laag groeiend, open en heeft een ijle structuur (Jenni Vreugdenhil)

Foto's: geschikt foerageerhabitat is laag groeiend, open en heeft een ijle structuur (Operation Turtle Dove, UK)

Ronde 1

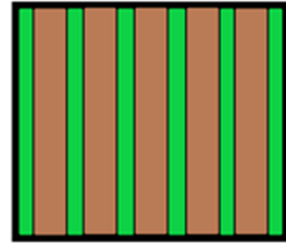
Wanneer: Eind april / begin mei

Doel: Onderdrukken van spontane onkruiden in de niet-ingezaaide stroken om 60% open grond te creëren.

Hoe: Schoffelen tussen de ingezaaide rijen (alleen toepasbaar in het eerste groeiseizoen, zolang de rijen duidelijk zichtbaar zijn).

OF oppervlakkig eggen/schoffelen (tot 5 cm diep) van de niet-ingezaaide stroken (2 m), waarbij steeds de ingezaaide strook (1 m) wordt overgeslagen.

Round 1

■ Unsown strip is now bare (2 m)
■ Vegetated strips (1 m)

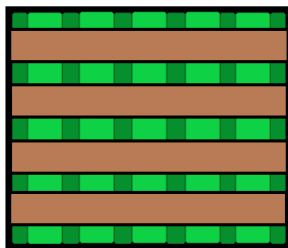
Rondes 2 - 4

Wanneer: Elke 4 tot 6 weken

Doel: Creëren van 60% open grond

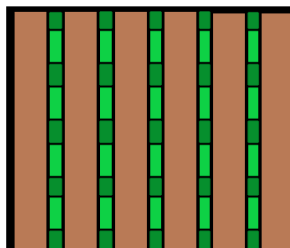
Hoe: Elke ronde wordt in een andere richting uitgevoerd. Schoffelen of oppervlakkig eggen in 2 tot 3 meter brede stroken, waarbij telkens een begroeide strook van 1 meter wordt overgeslagen.

Round 2

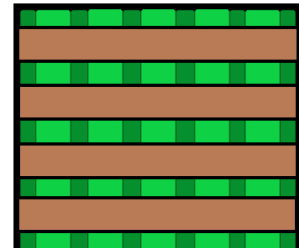
■ New bare strips 2-3m wide
■ Old strips from round 1
■ Original vegetation

Round 3

■ New bare strips 2-3m wide
■ Old strips round 2
■ Old strips round 1

Round 4

■ New bare strips 2-3m wide
■ Old strips round 2
■ Old strips round 3

Foto: Hoe de vegetatie eruit zou moeten zien na 2 tot 4 beheerronden. Er zijn 'vierkanten' met vegetatie van verschillende hoogtes en bloeistadia, naast de nieuw geëgde kale stroken. (Jenni Vreugdenhil)

Beheerronde (laatste)

Wanneer: Vanaf begin augustus

Doel: Creëren van 60 – 90% open grond

Hoe: Maak indien nodig tot eind september extra open stroken en laat het veld daarna de winter ingaan.

OF maai het hele veld zodat het er als het ware uit ziet als een geoogste akker. Laat het vervolgens als stoppelveld de winter in gaan.*

*Dit is toegepast in de voedselveldjes tijdens het onderzoek in Zeeland. Hoewel dit goed werkte voor veel zaadeters, is er geen bewijs dat het in de nazomer (in de periode vóór het vertrek naar de Sahel) werd gebruikt door zomertortels. In deze tijd van het jaar zijn stoppels van granen en andere gewassen geliefde foerageerplaatsen voor zomertortels.

Foto: geoogste maar verder onbewerkte tarwestoppel, met schaarse en open vegetatie, wat goede foeragemogelijkheden biedt voor zomertortels (Jenni Vreugdenhil)